



## I. Czytanie ze zrozumieniem

Indianie królestwa Tawantinsuju byli znakomitymi rolnikami. Przystosowując się do różnych warunków klimatycznych kraju, wytwarzali wielką różnorodność produktów rolnych. W nizinnych okolicach uprawiali kukurydzę, proso, kinoa, którego ziarna przypominają ryż, oraz bawełnę; w regionach górskich, gdzie panowały surowsze warunki klimatyczne, uzyskiwali bogate plony ziemniaków i fasoli. Miasta i wioski tonęły w sadach dających wiele gatunków owoców.

Kanały do nawadniania gleby i tarasy wykute w zboczach skalnych - to wprawdzie podziwu godne, ale bynajmniej nie wszystkie zdobycze peruwiańskich rolników. Oni jedni bowiem na kontynencie amerykańskim odkryli tajemnicę użyczenia gleby nawozami. Wzdłuż brzegu morskiego ciągnie się łańcuch wysepek zamieszkałych przez nieprzeliczone ptactwo morskie. Wytworzyła się tam dzięki temu gruba warstwa odchodów, stanowiących znakomitą mierzwę, nazwaną później przez Hiszpanów quano.

Już w odległej przeszłości Indianie poznali się na jej wartości i nawozili nią swoje pola. Inkowie, chcąc zapobiec wyczerpaniu nawozu, ujęli jego eksploatację w surowe przepisy. Ptaki gnieźdzące się na wyspie pozostawały pod ochroną państwa: polowanie lub wchodzenie na wyspy w porze wysiadania jaj podlegało karze śmierci. Nawóz wydzielano poszczególnym okręgom rolniczym według ustalonego klucza, nadzór zaś nad podziałem sprawował wysoki urząd wyznaczony bezpośrednio przez króla. Jako nawóz służyły ponadto głowy ryb, sardynki łowione w tym celu w wodach przybrzeżnych oraz odchody lam.

W porównaniu z tymi osiągnięciami w dziedzinie użyczenia gleby prawie niezrozumiałą rzeczą jest to, że Peruwiańczycy nie uczynili żadnego postępu w konstrukcji narzędzi rolniczych. To zacołanie można tłumaczyć w pewnej mierze znamiennym dla nich brakiem zmysłu do mechaniki. W związku z tym praca rolnika była u nich nadzwyczaj mozolna i wyczerpująca. Glebę rozpulchniano motykami, a do przeorywania bruzd służył zaostrowany pał z poprzecznym drążkiem. Podczas gdy jeden rolnik trzymał nogę na drążku i wciskał ostrze w ziemię, inni wlekli palik przez zagon za pomocą przywiązanej do niego liny. Uprawy dokonywano wyłącznie siłą fizyczną człowieka, gdyż lama nie nadaje się do pracy pociągowej.

Starodawny ustroj peruwiański oparty był na wspólnocie rodowej, zwanej „ayllu”. Ziemia należała do wszystkich członków rodu i nie mogła stać się własnością prywatną. Corocznie rozdzielano ją do uprawy między poszczególne rodziny, przy czym wielkość działek wahała się zależnie od przyrostu naturalnego i gęstości zaludnienia gminy wiejskiej.

Zenon Kosidowski, *Królestwo złotych łez*. Iskry, Warszawa 1986, s. 208-210.

### 1. Rolnicy Tawantinsuju różnicowali uprawy w zależności od:

- A) nakazów urzędników  
 C) warunków klimatycznych  
 B) potrzeb odbiorców  
 D) własnych umiejętności

### 2. Wysokie plony rolnicy uzyskiwali dzięki:

- A) nowoczesnej technice upraw  
 C) specjalistycznym narzędziom pracy  
 B) kanałom nawadniającym  
 D) żyznej glebie w całym królestwie

### 3. Indianie jako pierwsi na swym kontynencie zastosowali w rolnictwie:

- A) naturalny nawóz  
 C) sprawiedliwy podział ziemi  
 B) siłę pociągową zwierząt  
 D) kontrolę nad wielkością upraw

### 4. Ujęcie gospodarki quano w ścisłe reguły miało na celu:

- A) ochronę ginących gatunków ptaków  
 C) zapobieżenie nierównomiernemu bogaceniu się regionów  
 B) skierowanie eksploatacji w wybrane regiony  
 D) zabezpieczenie zasobów tego surowca

### 5. W tekście zawarto instrukcję dotyczącą:

- A) zbiorów quano  
 C) spulchniania ziemi  
 B) uprawy niektórych roślin  
 D) połowu ryb

### 6. Wielkość rodzinnych działek uprawnych zależała w Peru od:

- A) umiejętności rolnika  
 C) majątności rodziny  
 B) liczby członków rodziny  
 D) pozycji społecznej rolnika

## II. Nauka o języku

### 7. Prawidłowo wskazano (podkreślono) dopełnienie w zdaniu:

- A) On chętnie spaceruje po parku.  
 C) Dziewczyna świetnie recytowała wiersz.  
 B) Ludzie zajmują się tylko ważnymi sprawami.  
 D) Chłopiec szybko zatrzasnął drzwi mieszkania.

### 8. W zdaniu *Wieczorem wszyscy znów oglądali film dla młodzieży*. - przydawka jest wyrażona:

- A) wyrażeniem przyimkowym  
 C) rzeczownikiem  
 B) przysłówkiem  
 D) zaimkiem

### 9. W zdaniu *Po kilku godzinach chłopiec zgodził się wziąć udział w szkolnym przedstawieniu*. - jest okolicznik:

- A) miejsca  
 B) czasu  
 C) celu  
 D) przyczyny

### 10. Prawidłowo wskazano (podkreślono) podmiot w zdaniu:

- A) W ogrodzie rośnie wiele drzew.  
 C) Nikt z nas nie znał tej piosenki.  
 B) Widzieliśmy piękny zachód słońca.  
 D) Trochę czasu zajęła nam naprawa roweru.

11. W zdaniu *Przed wyjazdem nad morze zadzwoń do babci.* - jest podmiot:

- A) szeregowy  B) domyślny  
 C) logiczny (w dopełniaczu)  D) zbiorowy

12. Prawidłowo wskazano (podkreślono) orzeczenie w zdaniu:

- A) On jest księgowym w biurze rachunkowym.  B) Mój kolega został mistrzem ortografii.  
 C) Turyści zostali w górach.  D) Ludzie byli zdenerwowani tą sytuacją.

13. Ubezdźwięcnienie postępowe głoski następuje w wyrazie:

- A) pokrzywa  B) jagódka  C) rozterka  D) jabłko

14. Prawidłowo zestawiono głoski opozycyjne pod względem dźwięczności w szeregu:

- A) sz - cz  B) dź - ć  C) dź - sz  D) ż - s

15. Nigdy nie traci dźwięczności (nie ma bezdźwięcznego odpowiednika) głoska:

- A) w  B) d  C) g  D) l

16. Pisząc podanie o przyznaniu stypendium socjalnego, posłużymy się stylem:

- A) naukowym  B) potocznym  C) urzędowym  D) publicystycznym

17. Do grupy języków słowiańskich nie zaliczamy języka:

- A) węgierskiego  B) czeskiego  C) serbskiego  D) bułgarskiego

18. Dbłość o kulturę i poprawność języka nie pozwala na stosowanie w mowie:

- A) gwar ludowych  B) regionalizmów  C) neologizmów  D) wulgaryzmów

### III. Literatura

19. Nazwiska bohaterów „Zemsty”, Rejenta i Cześnika, świadczą o ich:

- A) stanie społecznym  B) majątku  C) wieku  D) charakterach

20. Goplana (w dramacie pt. „Balladyna”) ingerowała w świat ludzi, ponieważ chciała:

- A) zwalczyć istniejące w nim zło  B) zdobyć miłość człowieka  
 C) przemienić się w człowieka  D) osiąść nad nim władzę

21. Kirkor zakochał się w dwóch dziewczynach, ponieważ:

- A) taki był zamiar Goplany  B) Skierka rzucił na nie czar  
 C) obie były szczerze i dobre  D) obie były bogate

22. Balladyna zamordowała Kostryna, podając mu do zjedzenia:

- A) chleb  B) czarną polewkę  C) maliny  D) jabłko

23. Przybyły na uroczystość dziadów („Dziady. Część II”) Józio cierpiał, ponieważ nigdy w życiu nie doznał:

- A) miłości  B) słodyczy  C) litości  D) goryczy

24. Podczas spowiedzi ksiądz Robak (w utworze pt. „Pan Tadeusz”) wyznał, że:

- A) zamierzał porwać Ewę z zamku  B) zaniedbywał żonę i syna  
 C) zabił Stolnika z zemsty  D) był zdrajcą narodu

25. W „Trenie VII” Jana Kochanowskiego ojciec wybucha żalem na widok:

- A) pustego łóżeczka  B) sukienek córki  C) czarnoleskiej lipy  D) porzuconych zabawek

26. Fraszka „O doktorze Hiszpanie” to przestroga przed:

- A) fałszywymi doradcami  B) rozrzutnością  
 C) nadużywaniem alkoholu  D) zagranicznymi gośćmi

27. Didaskalia występują w:

- A) wierszach  B) powieściach  C) nowelach  D) dramatach

28. Holden, bohater powieści pt. „Buszujący w zbożu”, powrócił do domu na prośbę:

- A) przyjaciół  B) swej młodszej siostry  
 C) przypadkowych znajomych  D) nauczyciela

29. Szlachta sarmacka charakteryzowała się:

- A) ciekawością świata i zgłębianiem wiedzy  B) staropolską gościnnością  
 C) faworyzowaniem obcych kultur  D) tchórzostwem i lenistwem

30. Podmiot liryczny wypowiada się w utworze pt.:

- A) „Opowieść wigilijna” K. Dickensa  B) „Szyfowe prace” S. Żeromskiego  
 C) „Podziękowanie” J. Twardowskiego  D) „Balladyna” J. Słowackiego